

A STATISZTIKA FELADATAI A PÁRTKONGRESSZUS UTÁN

A Magyar Dolgozók Pártjának II. Kongresszusa dolgozó népünket történelmi feladatok elé állítja. Az iparosítás ütemének fokozása, a nagyüzemi gazdálkodás megvalósítása a mezőgazdaságban, helytállás a Szovjetunió vezetete béketáborban, ezek azok az általános feladatok, amelyeket „maga a történelmi fejlődés tűzött napirendre“. Rákosi elvtárs útmutató beszédében a feladatok mellett megjelölte a megoldásukat biztosító erőforrásokat és lehetőségeket is és a Párt és a munkásosztály nevében ígéretet tett: „Mi magyar kommunisták rajta leszünk, hogy a lehetőségekkel jól éljünk dolgozó magyar népünk javára és így szolgáljuk legjobban a béke, a szocializmus ügyét.“

Országunkban mindenütt lelkesen vállalják a dolgozók Rákosi elvtárs szavait és hozzákezdnek jobb és több munkával, hogy megvalósítsák az elkövetkezendő esztendőök történelmi feladatát, a szocializmus felépítését a városban és a falun, az iparban és a mezőgazdaságban; az ország átalakítását a vas és acél országgá, ipari országgá, a gépek országgá.

*

Nincs népgazdaságunknak olyan ága, a politikai, gazdasági és kulturális tevékenységnek olyan területe, amely ne kapott volna közvetlen irányítást, világos perspektívát a Kongresszus anyagából, a Kongresszus határozatai nyomán. Nagy Pártunk figyelme mindenre kiterjed: politikai, gazdasági, kulturális életünk valamennyi problémája, időszerű feladata jelentőségének megfelelően felszínre került. Így alapvető útmutatást adott a Kongresszus az ellenőrzés, a statisztika soronkövetkező feladataira vonatkozólag is. Különösen Rákosi és Gerő Ernő elvtársak beszédei tartalmaztak értékes útmutatást a statisztikusok számára is, munkájuk megjavításához, új feladataik meghatározásához és elvégzéséhez. Rákosi és Gerő elvtársak beszédeiben idézett számanyag, statisztikai adatok mesteri példái annak, hogyan kell a konkrét, mindennapi tényeket összefoglaló statisztikát időszerű politikai és gazdasági tételek alátámasztására, továbbfejlesztésére felhasználni. Rákosi és Gerő elvtársak referátumaiban a statisztika valóban betölti lenini szerepét „a társadalom-gazdasági megismerés egyik leghatalmasabb fegyverévé“ válik.

Rákosi elvtárs beszédében dolgozó népünk politikai egységét, szocialista hazánk gazdasági sikereit, társadalmunk megváltozott osztályszerkezetét, a Párt belső helyzetét szemléltető statisztikai adatok elevenen és sokoldalúan — és mint ahogyan ezt Lenin fogalmazta — „nem az egyes tények

és tényescskék, hanem a tényeknek a szemlélendő kérdéshez tartozó összege“ alapján épültek fel.

A kongresszusi beszédek többször foglalkoztak az elméleti színvonal emelése, az agitációs munka megjavítása kapcsán a pártoktatásban, a népnevelőmunkában, a köznevelésben is jelentkező „színtelen-szagtalan“, élettől elvonatkoztatott elméleti zsargonnal, frázispuffogatással, az üres kincstári szószaporítással, amely a politikai és gazdasági élet, az osztályharc mindennapi tényeinek feldolgozása, népszerűsítése helyett általánosságokkal, bemagolt frázisokkal elégszik meg. Pártunk vezetőinek kongresszusi beszédei megtanítanak arra, hogyan kell a konkrét gyakorlati tényeket elevenen és világosan az általános politikai helyzet jellemzésére, a Párt előtt álló feladatok illusztrálására felhasználni.

Lenin elvtárs a „Hogyan szervezzük meg a versenyt“ című cikkében a szocialista állam statisztikája számára új feladatokat szabott meg. Azt követelte, hogy „be kell vinnünk a statisztikát a tömegek közé, népszerűsíteniünk kell, hogy az egyes közösségek gazdálkodása általános érdeklődés tárgyává váljék“. Eddig elért eredményeink, a fejlődésünket akadályozó, ezért felszámolandó hiányosságok az ötéves terv hatalmas feladatai, ezek azok a statisztikai adatok, amelyeket a lenini értelemben népszerűsíteni kell, amelyeknek megoldására, a statisztika segítségével is, mozgósítani kell a dolgozókat. Statisztikánknak általában hiányossága még, hogy kevesekhez szól, legtöbbször a vezetőszervek monopóliuma. Nem hogy a tömegekig, de sok esetben még az alsó- és középfokon álló vezetőkig sem hatolt le. Azok, az egész népünket mozgósító számok, amelyek eredményeinket, ötéves tervünk perspektíváit felvázolják, útmutató jellegűek számunkra is abban az értelemben, hogy merészebben, szélesebb körben, mint eddig adjuk a dolgozók kezébe a statisztika fegyverét, hogy az abban visszatükröződő sikerek új vállalásoknak serkentői, a mutatkozó hiányosságok, a tömegek forradalmi bírálatának és önbírálatának tudatosítói legyenek.

*

Pártunk Kongresszusának referátumai és határozatai egész sereg konkrét feladatot is megszabtak a statisztika számára. Gerő elvtárs összefoglalva a népgazdaság szocialista építésének új feltételeit, az alapvető kérdések egész sorát új megvilágításban vetette fel.

Első helyen szerepel ezek között a *munkaerő kérdése*. Míg a Horthy-Magyarországnak — és általában a kapitalista világnak — gyógyíthatatlan betegséve volt a munkanélküliség (ez a betegség csak a kapitalizmus megdöntésével „gyógyítható meg“), addig a szocializmusban új probléma, a munkaerőhiánynak, a szükséges munkaerő biztosításának a problémája lépett fel. A kapitalista országok statisztikájának osztályfeladata az volt, hogy a munkanélküliséget kisebbítse, vagy egészen eltagadja. Esetleg azt tette, amit — amint azt Gerő elvtárs beszédében idézte — a Horthy-időszak Székesfővárosi Statisztikai Hivatala tett, amikor nem éppen előrelátó önhitséggel jelentette ki, hogy „munkanélküliség mindig volt és mindig lesz“. A szocialista statisztika feladata, hogy segítse kideríteni a lakosság munkaerőtartalékait, felfedni az egyes népgazdasági ágakból az ipar és építőipar

felé irányuló áramlást, a szocialista szektor foglalkoztattjai súlyának növekedését, a vállalatok és üzemek felesleges munkaerőállományát és így biztosítani a tervszerű munkaerőgazdálkodást. Ebben az évben kezdte meg a Statisztikai Hivatal a népgazdasági mérlegek, köztük a munkaerőmérlegek összeállítását, a népgazdasági ágak közti munkaerőforgalomnak, az elstartottnak a termelőtevékenységbe való áramlásának megfigyelését. Az ilyen jellegű munkákat folytatni kell, mégpedig elsősorban azoknak a tartalékoknak felderítésére, amelyeket Gerő elvtárs beszédében megjelölt. Ezek a források: a termelésbe lépő fiatalok, a falun a mezőgazdaság munkaerőtartaléka, a nőknek termelőmunkában való fokozott részvétele, a magánkisiparból és kiskereskedelemből a munkaerő átirányítása a termelésbe, a meglévő munkaerővel való észszerű gazdálkodás és a különböző munkaigényes termelőfolyamatok gépesítése. A különböző munkaerőmérlegekkel különösen a fiatalok és a 15 évesek munkaerőmérlegének elkészítésével az üzemeken, iparágakon belüli kapunbelüli munkanélküliség közvetlen, vagy közvetett jelenségeinek megfigyelésével és felderítésével az állománycsoportok, például a munkások és adminisztratívok, munkások és műszakiak közti arány megfigyelésével a statisztika ezen a téren jelentős munkát végezhet.

A másik kérdés, ahol a statisztikára komoly feladat vár, a munkabér kérdése. Gerő elvtárs bérrendszerünk hiányosságairól szólva felvetette, hogy meg kell szüntetni az ú. n. mutatószámok rendszerét, amely az időbér rejtett formája, a termelés fokozására nem ösztönöz. A statisztikának segítenie kell a maga eszközeivel ezt a bérrendszert kimutatni és kiküszöbölni.

Gerő elvtárs felvetette, hogy az előttünk álló új feladatok megoldása megköveteli a műszaki és gazdasági káderek szakmai és politikai színvonalának, műszaki és gazdasági tudásának és létszámának további emelését. Beszédében ezt mondta: „Arról van szó, hogy iparunk, közlekedésünk, mezőgazdaságunk, általában népgazdaságunk mind nagyobb és nagyobb igényekkel lép fel szakképzett káderek tekintetében és ezeket az igényeket jelenleg csak kis részben tudjuk kielégíteni. Különösen nagy a hiány mérnökökben, technikusokban, agronómusokban, képzett gazdasági és statisztikus szakemberekben.“ A hiányt a Statisztikai Hivatal a maga munkáján keresztül is lemérhette; ez nemcsak abban mutatkozik, hogy magának a Hivatalnak az apparátusa, a decentralizáció folytán megváltozott feladatai követelik meg a képzett statisztikusokat, hanem hogy általában a Statisztikai Hivatal munkájában nehézségeket okoz, hogy az adatszolgáltatónál, a minisztériumoktól egészen a vállalatokig, hiány van szakképzett statisztikusokban. Az új statisztikus káderek képzésének, általában a statisztikusok szakmai tudása növelésének feladatát a Statisztikai Hivatalnak kell vállalnia. A Hivatal megkezdte az ipari vállalatok felelős statisztikusainak oktatását és vizsgáztatását; a szakmai képzést ki kell terjeszteni valamennyi vállalati és minisztériumi statisztikusra. A Hivatal megkezdte hathónapos iskoláján a Hivatal és a legfontosabb vállalatok számára az új, magasabb képzettségű statisztikusok nevelését; a magasabb színvonalú oktatás munkáját ki kell szélesíteni és el kell mélyíteni. A gyakorlat azt mutatja, hogy erre a célra egy hathónapos iskola már nem elegendő. A Hivatalnak hozzá kell látni egy, a Szovjetunió Gazdaságstatisztikai Inté-

zetének mintájára működő, annál természetesen szerényebb igényű, legalább kétéves statisztikai főiskola megszervezéséhez.

A Párt és a kormány minden segítséget megadott a Statisztikai Hivatalnak, hogy új statisztikusokat nevelhessen, a statisztikusok szakmai színvonalát emelhesse. Gerő elvtárs szavai figyelmeztetnek, hogy e lehetőségekkel élni parancsoló szükség.

A Kongresszus felvetette, hogy meg kell javítani az ellenőrzés munkáját. Gerő elvtárs referátumában Sztálint idézte: „Vezetni ez korántsem azt jelenti, hogy határozatokat írunk és utasításokat küldünk szét. Vezetni ez azt jelenti, hogy ellenőrizzük az utasítások végrehajtását, de nemcsak az utasítások végrehajtását, hanem magukat az utasításokat is. Azt, hogy az eleven gyakorlati munka szempontjából helyesek-e vagy hibásak.“ Ennek az ellenőrzésnek egyik legfontosabb és különösen vállalati, gazdasági és műszaki vezetőink által még kevésbé használt eszköze a statisztika. Lenin 1918-ban a Szovjethatalom soronkövetkező feladatairól írva, az egész országra kiterjedő számvitel és ellenőrzés megvalósítását tartotta a szocializmus kezdeti szakasza egyik alapvető feladatának. A szocializmusban az ellenőrzéshez hasonlóan a statisztika és számvitel is csak akkor lehet eredményes, ha a tömegekre, a dolgozókra támaszkodik. Lenin olyan ellenőrzést követelt meg, amely mindenre kiterjedő, általános. Azt mondta, hogy az ellenőrzés csak akkor lesz eredményes, ha a dolgozók „megértik és megérik: a termékek termelésének és ellenőrzésének minden oldalról való számbavétele és ellenőrzése nélkül a dolgozók hatalma, a dolgozók szabadsága nem képes fennmaradni.“ A dolgozók bevonása az ellenőrzés munkájába igaz a statisztika esetében is. Minden vállalatnál, annak minden üzemében, minden műhelyében, minden munkapadnál a dolgozóknak a statisztika adatai segítségével is ellenőrizni kell saját, társaik és vezetőik működését, kifejleszteni forradalmi bírálatukat a hiányosságokkal szemben.

Gerő elvtárs beszédében említette, hogy ellenőrzésünk egyik fogyatéksége, hogy igen sokszor formális és rendszertelen. Ez a hiányosság jelentkezik a statisztikában is. A Statisztikai Hivatal harcot folytatott és folytat a párhuzamos, a megalapozatlan, az ötletszerűen kibocsátott statisztikák ellen, a statisztika szervezetségéért, egységes rendszeréért, állami fegyelméért. Ebben a küzdelemben, különösen az ipar területén a Népgazdasági Tanács határozatai segítségével el is ért jelentős eredményeket. Azonban egyes területeken, így különösen a tanácsoknál, a községi nyilvántartásokban, a tanügyi statisztikában még mindig sok a párhuzamos, az engedély nélküli, a senki által semmire sem használható „statisztikai“ jelentés, amely a statisztikai fegyelmet aláássa, az ellenőrzés munkáját formálissá, bürokratikussá teszi.

A Kongresszus határozata az ellenőrzés munkájának megjavításáról megköveteli, hogy a Statisztikai Hivatal, élve a Népgazdasági Tanács határozataiban foglalt lehetőségekkel, következetes küzdelmet folytasson a kontár, párhuzamos statisztikák ellen, a statisztikai munka színvonalának emeléséért, a statisztikai fegyelem megszilárdításáért.

A Kongresszuson kijelölt feladatok, elsősorban a népgazdaság ötéves tervének módosított magasabb célkitűzései, keményebb, magasabb szín-

vonalú munkát követelnek meg az állami statisztika minden dolgozójától. Az a színvonalú munka, amellyel a tegnap eredményeit elértük, ma már nem elegendő. Hogy iparunk és általában népgazdaságunk az új, feszített terveket teljesítse és túlteljesítse, a statisztikának, mint a terv végrehajtása eszközének, sokoldalúan, mozgékonyabban és mélyreszántóbban, mint eddig, kell követnie a terv teljesítésének menetét, kimutatni a lemaradásokat, azok okait és a tartalékokat, a munkaerő és munkaidő célszerűbb kihasználása, az anyaggal való takarékoság és mindenekelőtt a termelékenység fokozása terén. A Statisztikai Hivatal munkájának színvonala nemcsak azzal mérhető, hogy milyen gyorsan és pontosan tájékoztatja a Párt és a kormány vezetőit a népgazdaság helyzetéről, az eredményekről és a hiányosságokról, hanem hogy irányítása alatt milyen mértékben válik a statisztika az egész népgazdaságban a vezetés és az ellenőrzés eszközévé, milyen mértékben tudja hozzásegíteni a statisztika Pártunkat és államunkat ahhoz a feladathoz, amit Gerő elvtárs a következőképpen jelölt meg: „A feladat, amit a legközelebbi években Pártunknak, munkásosztályunknak, dolgozó népünknek el kell végeznie: a szétaprózott, elmaradt kisüzemi mezőgazdaság helyén nagyüzemi, korszerű szocialista mezőgazdaság létrehozása és új, felemelt ötéves tervünk teljesítésével országunk iparosításának meggyorsítása s mindezek eredményeként az egységes alapokon nyugvó szocialista népgazdaság megteremtése.“